

Het leelijke landschap ontstaat, waar de mensch, oncosmisch afgesteld, ingrijpt op het natuurlijk ontstane evenwicht der wereld, wanneer hij om commercieele of industriele redenen, om redenen van practisch nut, het natuurevenwicht verstoort. Dat doet de mensch, wanneer hij op eigen hand landschappen organiseert. Met de uitdrukking op eigen hand bedoel ik hier „los van de cosmische orde”. Want hij kan ook zijn eigen werk organisch invoegen in het evenwicht der natuur. En dat gebeurt, zoolang de mensch zelf cosmisch leeft, wanneer hij nog is afgestemd op de harmonie der natuur. En dat heeft plaats gehad, overal waar de werken van den mensch niet storend ingrijpen op de schoonheid der wereld, maar 's menschen en Gods werk een organische eenheid vormen.

Wie veel gereisd heeft, kan zeggen, dat hij ook thans nog veel zoodanig verzoend Gods- en menschenwerk heeft aanschouwd; maar wie gewaarschuwd is, zal ook onmiddellijk hebben opgemerkt, waar in cosmischen zin is gezondigd.

De groote zonde nu van onzen tijd, aan het landschap begaan, is de rationalisatie van landbouw en boschbedrijf. De rationalisatie vergrijpt zich namelijk aan de 4 groote beginselen aller natuurlijke gemeenschap. Ze zondigt tegen het beginsel der ongelijksoortigheid en het beginsel der ongelijkwaardigheid, en tegen neven- en onderschikking. Ze stelt in de plaats van een soortenrijke en hiërarchisch verbonden natuur de monocultuur, d.i. de cultuur der éénsoortigheid. De rationalisatie is de schuld van den aanplant van bosschen van één boomsoort — men denke aan onze Veluwsche dennenbosschen —, van den verbouw op groote oppervlakten van één gewas. Dat doet nu ten slotte wel alle land- en tuinbouw, maar de niet-gerationaliseerde gaat hierin niet zoo ver, houdt hierin nog een zekere maat, zorgt er voor — krachtens zijn beginsel van veelsoortigheid van gewas — dat zijn orde niet te erg indruischt tegen die der natuur. Maar de gerationaliseerde landbouw werpt al het cosmische overboord, hij stelt éénsoortigheid tegenover veelsoortigheid, monocultuur tegenover den verbouw van velerlei gewassen, en esthetisch maakt hij zich kenbaar door de monotomie, de leelijkheid van het landschap.

Biologisch is de rationalisatie van landbouw en landschap evenzeer verwerpelijk als zij esthetisch teleurstellend is. De aandrijvers tot het steeds verder rationaliseeren van land-, tuin- en boschbouw, bijgestaan door een escorte wetenschappelijk gevormde agronomen en agenten van landbouwmachine-industrieën, worden op hun beurt gedreven door geen andere motieven dan winstbejag. Hun eigen belang doet hen heenstappen over alle fijner biologische overwegingen en esthetische bezwaren. Zij zien alleen hun oogenblikkelijk voordeel. Ongeïnteresseerde biologen weten echter wel beter. Men leze slechts het werk van den Duitschen natuurbeschermer Dr. Konradt Günther, om te weten te komen hoezeer de rationalisatie indruischt tegen